

Prof. dr hab. Jan Mazur

UMCS Lublin

Ocena

dorobku naukowego p. dr hab. Doroty Brzozowskiej, prof. UO, w sprawie nadania Jej tytułu profesora nauk humanistycznych

Pani dr hab. Dorota Brzozowska, prof. UO, jest absolwentką UAM w Poznaniu, gdzie w roku 1993 ukończyła studia, uzyskując tytuł magistra językoznawstwa. Po ich ukończeniu pracowała w latach 1993-1999 jako nauczyciel języka angielskiego w II Liceum Ogólnokształcącym im. Marii Konopnickiej w Opolu. W tym czasie podjęła studia doktoranckie w Instytucie Filologii Polskiej w UO (1995-1999) zakończone otrzymaniem stopnia doktora nauk humanistycznych na podstawie pracy pt. *Językowo-kulturowe aspekty dowcipów polskich i angielskich*, napisanej pod kierunkiem prof. dra hab. S. Gajdy, opublikowanej w formie książkowej pt. *O dowcipach polskich i angielskich. Analiza językowo-kulturowa*, Opole 2000. W roku 1999 dr hab. D. Brzozowska zaczęła pracę w Zakładzie Stylistyki Instytutu Filologii Polskiej UO na stanowisku adiunkta, gdzie pracowała do roku 2008. W czasie trwania zatrudnienia przebywała w roku 2001 na stypendium w Uniwersytecie Londyńskim, pracując jako wykładowca języka polskiego na tej Uczelni. W latach 2000-2008 zdobyła 4 indywidualne granty międzynarodowe oraz 5 grantów krajowych. Brała również udział w grantach zbiorowych.

Doktor hab. Dorota Brzozowska otrzymała stopień doktora habilitowanego w roku 2008 na podstawie książki pt. *Polski dowcip etniczny. Stereotyp a tożsamość*, Opole 2008. Po otrzymaniu stopnia doktora habilitowanego została zatrudniona w Instytucie Filologii Polskiej UO na stanowisku adiunkta habilitowanego (2008-2013). W tym czasie pełniła funkcję kierownika Załadu Europeistyki (2010-2013) oraz funkcję prodziekana Wydziału Filologicznego UO (2008-2012). W latach 2013-2016 dr hab. była zatrudniona na stanowisku profesora nadzwyczajnego UO w Instytucie Polonistyki i Kulturoznawstwa. W roku 2016 przeszła do Zakładu Kultur Anglojęzycznego Obszaru Kulturowego w Instytucie Filologii Angielskiej, gdzie pracuje do dzisiaj.

1. Charakterystyka dorobku naukowego dr hab. Doroty Brzozowskiej do chwili otrzymania stopnia doktora habilitowanego

Dorobek naukowy dr hab. Doroty Brzozowskiej do chwili otrzymania stopnia doktora habilitowanego charakteryzuje:

a) interdyscyplinarność, bowiem Autorka w swoich pracach porusza problematykę związaną z osiągnięciami stylistyki, semiotyki, lingwistyki tekstu, genologii lingwistycznej, komunikacji międzykulturowej i dydaktyki języka polskiego jako obcego;

b) nowatorstwo w zakresie podejmowanej problematyki i stosowanych metod badawczych. Tu należy wymienić pionierskie na gruncie polskim prace z zakresu komunikacji międzykulturowej w odniesieniu do języka polskiego i języka chińskiego (por. praca magisterska z roku 1993) a także kontrastywne prace, dotyczące językowo-kulturowych aspektów polsko-angielskiego dyskursu humorystycznego, prace nad mechanizmami humoru w różnych gatunkach tekstu, zwłaszcza w dowcipach, odwołujące się do semantyki i semiotyki tekstu, stylistyki, lingwistyki tekstu, genologii lingwistycznej. Dr hab. D. Brzozowska należy do pionierskiej grupy osób zajmujących się na gruncie polskim badaniem lingwistyki płci, stosując w nich metodologię profilowania, analizy dyskursu, językowego obrazu świata i semantycznej teorii humoru;

c) oryginalność spostrzeżeń i wkład do rozwoju nauki poprzez własne ustalenia badawcze lub twórcze rozwijanie już istniejących koncepcji. Tu należą m.in. osiągnięcia w zakresie kompozycji dowcipów i funkcjonowania trzech pulsów, przedstawienie polskiego i angielskiego wzorca tekstowego dowcipu, omówienie dowcipu jako gatunku tekstu oraz propozycja własnej klasyfikacji gatunkowej dowcipów polskich.

Jest to więc dorobek oryginalny, twórczy, ważny dla kilku dyscyplin naukowych.

2. Ocena dorobku naukowego dr hab. Doroty Brzozowskiej po uzyskaniu stopnia naukowego doktora

Pani dr hab. Dorota Brzozowska zdecydowanie powiększyła swój dorobek naukowy, tak pod względem ilościowym, jak i jakościowym, po uzyskaniu stopnia doktora habilitowanego. W tym czasie opublikowała 1 książkę, 26 samodzielnych artykułów, 4 artykuły współautorskie lub rozdziały w monografiach, 16 rozdziałów samodzielnych w

monografiach krajowych (8) i zagranicznych (8), 8 redakcji naukowych ważnych naukowo monografii, w większości o wkładzie własnym 50%, 3 recenzje i dwa abstrakty wystąpień. W pracach tego okresu dr hab. D. Brzozowska twórczo rozwija swoje dotychczasowe zainteresowania badawcze. Najwięcej prac dotyczy problematyki szeroko rozumianego humoru, przy czym Autorka analizuje nowe obszary życia i zjawiska społeczne, prezentując niejako panoramę zmian społecznych, ukazywanych w krzywym zwierciadle. Dr hab. Dorota Brzozowska łączy przy tym elementy etnolingwistyki (stereotypy i dowcipy etniczne) lingwistyki płci i językowego obrazu świata (dowcipy o kobietach – 2008, o góralach – 2017) i komunikacji międzykulturowej (2016). Autorka wykorzystuje także swoje obserwacje do uogólnień teoretycznych, mieszczących się w zakresie językoznawstwa ogólnego (por. np. *Logiczne aspekty języka a teksty humorystyczne* – 2012). Dr hab. D. Brzozowska daje się poznać jako uważny obserwator współczesnego życia społecznego i politycznego, analizując humor w dowcipach o rodzinie (2012), końcu świata (2015), o naukowcach (2013), o polityce (2015) i poprawności politycznej (2017), czy humor w tabloidach (2011).

W swoich pracach Autorka pokazuje całą gamę uwarunkowań, wykorzystywanych w mechanizmach kreacji humoru polskiego. Humor ten analizuje również od strony kontrastywnej, badając go w szerokich kontekstach międzynarodowych (2009), lub osadzając w kontekście słowiańskim (2013).

W tym zakresie należy podkreślić rolę dr hab. D. Brzozowskiej jako współredaktora opublikowanej w roku 2017 niezwykle ważnej monografii *Humorous Discourse*, opublikowanej w prestiżowym wydawnictwie Mouton de Gruyter (Boston-Berlin 2017).

Swoje dociekania nad humorem wykorzystuje dr hab. D. Brzozowska włączając się w nurt badań nad dyskursem i stylem. W tym względzie ważny jest rozdział Jej autorstwa, poświęcony tym zagadnieniom w rosyjskojęzycznej monografii, dotyczącej tej problematyki (Moskwa 2014). Uwagę zwraca przekrojowa rozprawa Autorki, omawiająca zagadnienie dyskursu w polskich badaniach językonozwcznych (2014), a także 2 inne rozprawy w języku angielskim: *Humor in cultural discourse (...)*, 2010 oraz *Discourse – Analysis* (2016). Dyskurs rozpatruje Autorka głównie w aspekcie kulturowym i porównawczym, wnosząc ważny wkład do dotychczasowych ustaleń krajowych i zagranicznych.

Podobne jest podejście w pracach dr hab. D. Brzozowskiej dot. stylu, z których na podkreślenie zasługują m.in. artykuły: *Kreatywność a styl – międzykulturowe kontakty* (2012), wspomniana już rozprawa rosyjskojęzyczna z roku 2014 oraz *Style – Communication and Culture* (2016). Na tym tle wyróżnia się rozprawa dotycząca indywidualizacji stylu (*Styl osobniczy uczonego a uniwersalność kategorii stylu* - 2016), a także współredaktorstwo anglojęzycznej monografii o stylach w komunikacji (2015).

Zdecydowana większość prac tego okresu, autorstwa dr hab. D. Brzozowskiej, w mniejszym lub większym stopniu łączy się z problematyką komunikacji międzykulturowej. Do tego nurtu należy też Jej tzw. książka profesorska *Chińskie ślady w polskich dyskursach współczesnych*, Opole 2018, s. 176.

Dr hab. Dorota Brzozowska postawiła sobie za cel: "zarysowanie problematyki dotyczącej zetknięcia Wschodu z Zachodem, prób(ę) opisanie śladów chińskich, które są coraz częściej obecne w rodzimej przestrzeni komunikacyjnej oraz ukazanie konsekwencji językowych i kulturowych, wynikających z takiego otwarcia i swobody przepływów towarów i informacji oraz spotkania się przedstawicieli historycznie różnie ukształtowanych cywilizacji" (s. 9-10). Przedmiotem badań uczyniła dyskursy: artystyczny, humorystyczny, publiczny i dydaktyczny, rozpatrywane w kontekście kultury i aksjologii. Autorka zakłada bowiem że kultura jest zbiorem różnych dyskursów, przenikających się wzajemnie i tworzących heterogeniczną całość.

W swoich badaniach zastosowała dr hab. D. Brzozowska głównie metodologię związaną z pojęciem wymiarów kulturowych, stosując pomocniczo narzędzia badawcze językowego obrazu świata, semantyki i onomastyki.

Na uwagę zasługuje przemyślany układ analizy poszczególnych dyskursów, dający obraz śladów chińskich w szeroko rozumianej polszczyźnie od struktury głębokiej do struktury powierzchniowej, czyli od elementów trudniej dostępnych do łatwych do wychwycenia w codziennej komunikacji. Odpowiada to sposobowi pokazania transkulturowości, bowiem Autorka pokazuje w pracy, że ..."pod warstwą zróżnicowania znaleźć można wartości uniwersalne, obecne w warstwie głębokiej, ukrytej za powierzchniowo różnymi tekstami i odmiennymi tradycjami" (s. 14).

Do części analitycznej przygotowuje już pierwszy rozdział książki, zapoznający ze specyficznymi cechami kultury chińskiej na tle innych typów kultur, z różnicami międzykulturowymi w zakresie pojmowania wartości, z semantyką znaków (ideogramów) w języku chińskim i w językach europejskich, w odniesieniu do historii, filozofii, estetyki (sztuki i literatury), z semantyką motywów, dowodzącą uniwersalizacji uczuć w różnych kręgach kulturowych.

Na tym tle ciekawe są rozważania Autorki na temat pojęcia duszy i stylu w koncepcjach polskich i chińskich, czynione w nawiązaniu do kulturowych aspektów w definicjach stylu i tekstu.

Wysoko należy ocenić rozdział drugi książki "Dyskurs artystyczny i wartości", w którym do omówienia kwestii wartości i ich roli w dyskursie międzykulturowym Autorka wybrała przykłady różnych sposobów kreatywnego przedstawiania rzeczywistości. Analizując kulturowe role nowości i piękna w poezji i malarstwie dr hab. D. Brzozowska pokazuje różnice w pojmowaniu piękna na Wschodzie i na Zachodzie z jednej strony, z drugiej zaś zwraca uwagę na piękno jako centralny element dyskursu artystycznego (s. 47). Autorka omawia specyfikę odbioru sztuki w analizowanych kręgach kulturowych, koncentrując się na roli sztuki w dyskursie komunikacyjnym, wskazuje na podobne i różne funkcje warstwy emotywniej i apelatywnej, estetycznej i metafizycznej. Zwraca uwagę na zewnątrzsterowność i wewnątrzsterowność w podejściu do kreowanej rzeczywistości. Swoje analizy podkreśla przykładami z poezji T. Różewicza, K. I. Gałczyńskiego, J. Tuwima i H. Poświatowskiej, a także L. Staffa i Cz. Miłosza, tłumaczących poezję chińską. Zwraca również uwagę na przejście przez literaturę europejską z poezji chińskiej trzech aspektów szukania piękna w dźwięku, formie i znaczeniu. Szukając uniwersaliów estetycznych dr hab. D. Brzozowska wskazuje na podobieństwo piękna w różnych kulturach, definiowanego niekiedy różnie. Podkreśla przy tym transkulturowość poezji (s. 67). Dla translatorki i komunikacji międzykulturowej ważne są Jej spostrzeżenia dotyczące obcości w przekładzie, a także kategorii czasu w różnych kulturach i jej wpływu na kształtowanie tożsamości, pokazane na przykładzie powieści *Kwiat śniegu i sekretny wachlarz* Lisy See, a także rozważania dotyczące tak typowej dla kultury chińskiej niedosłowności, przedstawione na podstawie analizy tłumaczenia powieści Hong Ying K. *Sztuka miłości*. Podobnie ważne naukowo są konstatacje Autorki, dotyczące prawdy i fałszu

w kulturze chińskiej i w kulturze europejskiej. Dr hab. D. Brzozowska wskazuje na uzależnienie prawdy w kulturze chińskiej od zachowania harmonii w grupie i postrzeganie prawdy jako elementu zgodności z rzeczywistością w kulturze europejskiej, a także na komunikacyjne skutki tych różnic (s. 75-85).

Swoje bogate doświadczenie badawcze wykorzystwała dr hab. Dorota Brzozowska w rozdziale trzecim, dotyczącym dyskursu humorystycznego, w którym pokazuje specyfikę humoru powstałego ze spojrzenia na kategorię chińskości, czyli chińskie realia kulturowe i społeczne, widziane z polskiej perspektywy. Bazując na tekstach dotyczących prawdy i fałszu, wybranych z 2 antologii (*Bajki chińskie dla dorosłych, czyli 108 opowieści dziwnej treści* Z. Królickiego i *Chinese stories*), pokazuje humorystyczne konsekwencje stosowania chińskiej zasady przewagi dobra nad prawdą.

Całą gamę cech, typowych dla stereotypowego Chińczyka, stanowiących podstawowe elementy humoru, pokazuje Autorka na przykładzie znanego skeczu Kabaretu Ani Mru Mru *W reatauracji* (gesty, mimika, sposób poruszania się, język udawana uprzejmość). Wskazuje też na szereg śladów kultury chińskiej we współczesnej polskiej rzeczywistości i na ich rolę w dyskursie publicznym. Te elementy omawia szerzej w rozdziale "Dyskurs publiczny", podając szereg przykładów dyskursu medialnego (oficjalny obraz Chin, nagłówki i lidy), omawia metafory konwencjonalne (Niedźwiedź w cieniu smoka = Rosja-Chiny), potoczny i inne słownictwo charakteryzujące współczesne Chiny, zwłaszcza gospodarkę i kulturę tego kraju.

Ciekawa jest autorska eksplikacja konceptu Chin w postaci definicji kognitywnej, z zachowaniem hierarchii cech, występujących w polskich mediach (s. 121).

Autorka pokazuje też chińskie elementy kulturowe w polskiej przestrzeni publicznej, zwłaszcza w nazwach lokali gastronomicznych, zwracając uwagę na kulturową specyfikę tworzenia tych nazw na tle nazw polskich i anglojęzycznych w Polsce .

Uwagę zwraca analiza specyfiki kulturowej w kinematografii polskiej i chińskiej oraz sposoby pokonywania uwarunkowanych kulturowo trudności w odbiorze filmu chińskiego w Polsce i na odwrót, w tym zwłaszcza "przekładanie nieznanego na znane" (s.133).

Tę naukowo ważną, wielokrotnie inspirującą pracę, zamyka analiza dyskursu dydaktycznego (rozd. 5), w której dr hab. Dorota Brzozowska omawia problemy związane z nauczaniem Polaków języka chińskiego i z nauczaniem Chińczyków języka polskiego,

pokazując na tle dotychczasowych ujęć glottodydaktycznych (podejście kognitywne, komunikacyjne, międzykulturowe) zalety najnowszego podejścia eklektycznego, łączącego wiele elementów w celu zintegrowanego nauczania języka i kultury danego kraju. Analizując dotychczasowe podręczniki zwraca uwagę na szereg publikacji wspomagających proces nauczania języka polskiego i języka chińskiego, podkreślając perspektywiczne znaczenie języka i kultury chińskiej w świecie.

Ogólnie, książkę dr hab. Doroty Brzozowskiej *Chińskie ślady w polskich dyskursach współczesnych* oceniam jako ważną naukowo pozycję, wnoszącą znaczący wkład w problematykę komunikacji międzykulturowej, zwłaszcza na płaszczyźnie kontaktów polsko-chińskich. W dobie rozwoju tych kontaktów i wzroście zainteresowania językiem chińskim w Polsce i polskim w Chinach, a zwłaszcza w dobie rozwoju polonistyki w Chinach a dalej patrząc w Azji, pełni ona rolę pionierskiego opracowania, obok własnych, ważnych ustaleń mającego charakter inspirujący, odkrywającego nowe możliwości i perspektywy badawcze. Jest to monografia mająca znaczenie także dla translatoryki i glottodydaktyki polonistycznej.

Ważny jest wkład dr hab. Doroty Brzozowskiej w rozwój życia naukowego, zarówno w kraju, jak i za granicą. Dr hab. D. Brzozowska była bowiem organizatorem 14 konferencji naukowych, w tym 12 po habilitacji. Należy podkreślić, że 11 konferencji miało charakter międzynarodowy. Brała udział w 64 konferencjach, z tego w 41 po habilitacji, wygłaszając referaty w 14 krajach.

Dr hab. D. Brzozowska wielokrotnie zdobywała krajowe i międzynarodowe granty badawcze. Obecnie kieruje dwoma polsko-estońskimi projektami badawczymi.

Dr hab. D. Brzozowska jest redaktorem lub współredaktorem wielu monografii książkowych bądź czasopism naukowych, mających ważne znaczenie dla poszczególnych dyscyplin. Jest/była członkiem 10 krajowych i międzynarodowych towarzystw naukowych.

Dr hab. Dorota Brzozowska jest również doświadczonym dydaktykiem uniwersyteckim. Prowadziła w sumie zajęcia różnych typów z 29 przedmiotów w tym wykłady, ćwiczenia, warsztaty i różnego typu seminaria. Należy podkreślić Jej wykłady na wielu uczelniach zagranicznych.

Na wysoką ocenę zasługują również osiągnięcia dr. hab. Doroty Brzozowskiej w zakresie kształcenia młodej kadry naukowej. Dr hab. Dorota Brzozowska była

promotorem w trzech zakończonych przewodach doktorskich, jest promotorem w pięciu aktualnych przewodach doktorskich. Była wielokrotnie członkiem Komisji lub/i recenzentem w przewodach doktorskich (6) i habilitacyjnych (8).

Konkluzja

Całość dorobku naukowego dr hab. Doroty Brzozowskiej, profesora UO, oceniam wysoko. Jest to dorobek interdyscyplinarny, ważny dla kilku dyscyplin naukowych, wnoszący ważny, znaczący wkład do nauki. W tym względzie podkreślić należy pohabilitacyjny dorobek naukowy dr hab. Doroty Brzozowskiej, profesora UP, wieńczący Jej pionierskie na gruncie polskim badania nad humorem, a także wytyczający nowe ścieżki badawcze w zakresie lingwistyki płci i stereotypu.

Szczególnie ważna jest ostatnia książka, stanowiąca pionierskie opracowanie na gruncie komunikacji międzykulturowej, wnosząca trwałe wkład do badań nad jej polsko-chińskimi aspektami, ważna dla translatoryki i glottodydaktyki polonistycznej, wytyczająca nowe perspektywy badań, inspirująca do nowych dociekań w zakresie tej problematyki.

Bardzo wysoko oceniam również naukową aktywność dr hab. Doroty Brzozowskiej, tak w kraju, jak i za granicą oraz Jej wkład w badania porównawcze zarówno europejskie, jak i pozaeuropejskie. Na uwagę zasługuje stałe konfrontowanie własnych dokonań z nauką światową, jak też inspirująca rola dr hab. Doroty Brzozowskiej, profesora UO, w kierowaniu krajowymi i międzynarodowymi zespołami badawczymi.

Wysoko oceniam również działalność dr hab. Doroty Brzozowskiej, profesora UP, na rzecz kształcenia młodej kadry naukowej, jak też Jej działalność dydaktyczną.

Biorąc powyższe pod uwagę stwierdzam, że dr hab. Dorota Brzozowska spełnia wymagania stawiane przez Ustawę kandydatom do uzyskania tytułu naukowego profesora i z pełnym przekonaniem popieram wniosek Wysokiej Rady Wydziału Filologicznego UO o nadanie Jej tytułu profesora nauk humanistycznych.

Prof. dr hab. Jan Mazur